Zij kozen zelf hun familie

Kun je familie zijn van mensen met wie je geen biologische verwantschap hebt? Jazeker, zeggen Stephan Sanders, Samuel Lee en Hilde Koevoet. Zij kozen er heel bewust voor hun familie uit te breiden.

Auteur Sjoerd Wielenga

‘Ik werd grootgebracht met het idee dat familie een rekbaar begrip is’

Foto Ivo van der Bent

Stephan Sanders schrijft boeken (zoals *Wonder, wonderlijk* en *Godschaamte*) en columns en essays voor *NRC*, *Trouw* en *De Groene Amsterdammer*. Stephan werd als baby geadopteerd. Als volwassene besloot hij een aantal keer familie ‘aan te maken’. Welke rol speelt zijn familiegeschiedenis hierin?

‘Ik ben geboren als Clement Vijftigschild, maar werd later vernoemd naar mijn adoptieouders. Mijn zusje en ik zagen er anders uit dan onze ouders: wij waren bruin, zij waren wit. Dat viel op en daardoor besefte ik altijd dat ik geadopteerd was. Eerder hadden mijn ouders tijdelijk Indische pleegkinderen, die ze als hun kinderen beschouwden. Ik werd dus grootgebracht met het idee dat familie een rekbaar begrip is.
Als dertiger had ik een korte ontmoeting met de vrouw die mij gebaard heeft. Ze wilde echter niets van mij weten; het was een pijnlijke en verdrietige ontmoeting. Wel heb ik in die tijd goed contact gekregen met haar zus – mijn tante dus – en haar kinderen. Ik kreeg er ineens familie bij! Toen ik enkele jaren geleden trouwde met Delano was mijn tante getuige.
Mijn vader heb ik nooit kunnen traceren. In de adoptiepapieren stond dat hij Jamaicaan was, maar later hoorde ik dat hij uit Zuid-Afrika kwam. DNA-onderzoek bevestigde dat verhaal: ik stam af van de oude Afrikaanse San-stam. Voordat ik deze kennis had, zeiden tijdens een schrijversreis naar Kaapstad bruine *locals* tegen me dat ik wel hun neef had kunnen zijn. “Jij komt hiervandaan!” Ik ontkende dat. Achteraf begreep ik dat ze gelijk hadden.
Toen de familie Sanders – mijn ouders en zusje – wegviel door overlijden, wilde ik een nieuwe.
Ik geloof in zelfgekozen familie. Het idee dat je familie kunt aanmaken, was mij immers met de paplepel ingegoten. Daarom trouwde ik met mijn vriend Delano: ik wilde onze relatie formeel maken. Via hem kreeg ik er een Surinaamse schoonfamilie bij. Mijn eerste ontmoeting met mijn katholieke schoonmoeder vond ik spannend: wat zou ze ervan vinden dat haar zoon thuiskwam met een man? Maar het was hartverwarmend: ze omhelsde me en zei dat ik qua uiterlijk op haar leek.
Een andere, nieuwe familie vorm ik met mijn goede vriendin Xandra Schutte, hoofdredacteur van *De Groene Amsterdammer*. Vier uur na de geboorte van haar zoon Samuel was ik bij haar en hield hem in mijn armen. Later speelde hij op vrijdag bij mij thuis; hij nam ook wel vriendjes mee uit school. Als Xandra klaar was met werken, aten we met z’n drieën. We hebben veel gegeten en gereisd naar andere landen, ook met Delano erbij. Samuel is een soort petekind voor mij, en hij en Xandra voelen echt als familie.
In de katholieke Sint-Nicolaaskerk, die ik sinds 2016 elke zondag bezoek, zeg ik dezelfde gebeden als mijn biologische grootmoeder en mijn adoptiemoeder ooit deden. Mijn grootmoeder heb ik niet gekend, maar van mijn biologische tante hoorde ik dat haar moeder een zeer vrome katholiek was. Die lange lijn van gemeenschap zit in de kerk. Na de mis bezoek ik met een groep parochianen het café onder het motto: tosti na de hostie. Ik voel me zeer met hen verwant. De kerk is een soort familievervangend tehuis. Ik wil maar zeggen: als je zonder familie komt te zitten, moet je nieuwe familie aanmaken.’

‘Dat een kind zijn familiegeschiedenis kent, is belangrijk voor de eigen identiteit’

Pleegmoeder Hilde Koevoet had nooit de behoefte kinderen op de wereld te zetten. Wel wilde ze altijd al kinderen opvangen die zelf geen goede plek hebben. Wat drijft haar?

‘Na mijn salesopleiding werkte ik op administraties in het bedrijfsleven en het onderwijs. Om een gezinshuis te starten, heb je een zorgopleiding nodig. Nadat ik die had afgerond, trokken mijn man Jan en ik in 2016 in een Leger des Heils-woning in Amersfoort. Sindsdien hebben we bij elkaar tien kinderen in huis gehad voor langdurige opvang, tot ze achttien jaar waren. Soms verbleven er vijf kinderen op hetzelfde moment. Nu zijn er nog twee tieners in huis; ze wonen er al sinds hun kindertijd.
Wij zijn niet hun voogden of therapeuten. Onze taak is hen op te voeden en met elkaar een gezellig thuis te vormen. Ze weten dat ik hun moeder niet ben. Soms is dat ingewikkeld, bijvoorbeeld als tijdens het winkelen iemand het over “je moeder” heeft. Sommige kinderen vinden het heel vervelend als ik dan zeg: “Dat is mijn pleegdochter”, terwijl een ander kind het weer lastig vindt als ik niets zeg, “want je bent mijn moeder niet”.
Als de familie van het pleegkind in beeld is, betrekken we die ook bij hun leven. We kijken altijd welk eigen vlees en bloed – hun grootouders, ooms en tantes, neven en nichten – je kunt betrekken in de opvoeding. Dat een kind zijn familiegeschiedenis kent, is belangrijk voor de eigen identiteit. Zo bezochten we eens een overgrootmoeder van een van hen, die vertelde over de oorlog. Toen zij overleed, bezochten we ook de uitvaart. Daar ontmoetten ze weer familieleden die ze nog niet kenden en dat leidde weer tot nieuwe afspraken. Zo leren ze ook de cirkel van het leven van de eigen familie.
De kinderen gaan soms ook mee naar mijn familie. Tijdens de coronatijd ging een van de jongeren een dag in de week bij mijn ouders op bezoek. Sommigen noemen hen ook opa en oma. De kinderen zijn echt onderdeel geworden van onze familie.
Vroeger, in mijn eigen kindertijd, woonde er een tijdje iemand bij ons thuis met wie het niet zo lekker ging. Mijn ouders stelden graag hun huis open voor wie dat nodig had. Ik vind dat wel een mooie gedachte: je hoeft je woning niet te beperken tot je eigen gezin.
Als ik naar mijn eigen familiegeschiedenis kijk, zie ik voorouders die altijd hard gewerkt hebben. Mijn overgrootvader ging als venter langs de deuren in Overijssel. Door weer en wind ging hij door. Zijn dochter, mijn oma, zat tijdens de oorlog in het verzet. Daar leerde ze mijn opa kennen. Het waren aanpakkers. Mijn grootvader van moederskant werkte als bouwkundige op een universiteit. Van hem leerde mijn moeder het beste uit het leven te halen. Dat heb ik zelf ook van huis uit meegekregen: je talenten gebruiken, naar je beste kunnen presteren. Misschien komt daar mijn drive vandaan om het vol te houden. Soms is het best pittig, maar we gaan door. Inmiddels voelt het ook niet meer als werk, maar als een *way of life*.’

‘Dat ik als Nederlander opgenomen ben in een Molukse familie is natuurlijk bijzonder’

Universitair docent Samuel Lee werd opgenomen in de Molukse familie van zijn inmiddels overleden collega en goede vriend Simon Ririhena. Hoe werkt dat?

‘Simon en ik werkten nauw samen aan het Centrum voor Migratie en Theologie van de Vrije Universiteit. We hebben allebei een migratieachtergrond, maar uit heel verschillende werelden. Ik kom uit Iran en Simon was Molukker; hij zette zich in voor de Molukse gemeenschap in Nederland. We liepen tegen dezelfde dingen aan: wij moesten tien keer harder werken om iets te bereiken dan autochtone Nederlanders. Ook onze visie op onze voorouders in relatie tot cultuur en theologie verbond ons. Onze westerse collega’s hadden weinig aandacht voor het niet-westerse christendom. Zo werden we dikke vrienden. Simon zag mij als zijn jongere broer. Op een dag zei hij: “Ik wil dat je deel wordt van mijn familie. Wil je mijn familiewapendrager zijn? Wil je mijn broer zijn?” Ik voelde me vereerd en heb ja gezegd. Er zou een officieel ritueel plaatsvinden, maar Simon werd ziek en kwam te overlijden. Hij vroeg of ik hem in deze fase wilde begeleiden, juist omdat ik zijn broer was en familiewapendrager zou worden. In diezelfde periode stierf mijn vader in mijn armen. Terwijl ik zijn begrafenis regelde, belde Simons zoon: “Oom, het gaat niet goed met pa.” In het ziekenhuis nam ik afscheid van hem. “We zien elkaar ooit weer,” zei ik tegen hem.
Enige tijd later kwam Simons zoon naar Amsterdam voor het officiële ritueel. Ik ondertekende verschillende documenten, waaronder een gedragscode waarin ik beloofde dat ik mij als drager van het familiewapen zou inzetten voor gerechtigheid, inclusiviteit en een mooie wereld. Ook ging ik op de foto met een vlaggetje waarop het familiewapen stond. Ik voel me enorm verbonden met de familie; Simons zoon noemt mij ‘Papa bong’, wat zoiets betekent als ‘jonge oom’.
Dat ik als Iraanse Nederlander opgenomen ben in een Molukse familie is natuurlijk bijzonder. Uit DNA-onderzoek weet ik dat mijn eigen *roots* – van de kant van zowel mijn vader als mijn moeder – oorspronkelijk in Italië liggen. Van daar zijn mijn voorouders naar het Midden-Oosten getrokken. Mijn moeder en ik hebben bovendien Deense voorouders. Omdat ze blond haar en blauwe ogen heeft, noemden haar broers haar vroeger al ‘Deens meisje’, zonder dat ze onze Deense wortels kenden.
We leven in een individualistische tijd, maar tegelijkertijd zoeken mensen naar hun roots. Mensen voelen de drang te weten waar ze vandaan komen. In de bijbel staan ook verschillende genealogieën. Aan mijn studenten doceer ik de theologie van de voorouders. Ik laat hun een wereldkaart zien met plekken waar mijn voorouders gewoond hebben en vertel ze dat ons DNA informatie bevat van al onze voorouders die op heel verschillende plekken hebben gewoond. We maken deel uit van de mensheid; de landsgrenzen zijn slechts door mensen gemaakt. Iedereen heeft via zijn of haar voorouders een migratieachtergrond.’ •

Sjoerd Wielenga is zelfstandig journalist en historisch onderzoeker